

het ruggemeer-
er grooter dan
der heb meege-
welike kenmer-
gebracht met de
it in het voor-

is in zijn geheel
hedel, en staat
ten schedel. En
i schedel geldt,
heel. Het vrou-
aar voor zoover
at, is het meer
dan het manlijk
slachtelijke be-
rouw ook rela-
an die van den
lichaams grootte,
zu derde bij den
ekingen hebben
grootte oefening
kan vermeer-
recht heeft dan
een overmatige
in den man. Zij
heid, gelijk ook
g het geval is.

e gelijkheid van
appen van man
schappelijk! De
de vrouw meer
rachten sparend
het nageslacht,
ook een andere,
chten meer dan
in zij meer ver-

n om de vrouw
aren van arbeid
haar voor het
en!
opofferend hart,
len wij het hoe
toethe heeft de
ijn moeder ont-
berdacht:

Natur
n
natur

de schoonheid,
ten verbreiden,
in de ziel van
heerlijk woord
ie in de schep-
wezen is meer
eluisierend en
ontvankelijk
geerspiegeling op
n wijst zij hem

ondergang zal
niet aan een
de Tien Stam-
erwerping door
51:27, 28 als
ad. Wat we in
unt opmerkten,
jke bevestiging
er weer wordt
ond", is dat in
er. 32:40; als
ig is, staat het
evaar van weg-
ets). Een paar
broken: „Vliedt
n gaat uit, uit
verplaatst zich
p het moment
ocht is.

20 de belofte:
voning brengen
zal weiden op
n zijn ziel zal
ilead verzadigd
tijd, spreekt de
ezocht worden,
den van Juda,
want Ik zal ze
n overblijven".
elke hier sprake
den, welke den
g door de Chal-
op het tijdstip
over zijn ont-
uit de opheffing
p, hoe ook hier
orden genoemd.
e het machtige
ie het als erf-
ok Juda niet
oeten: want
heirscharen is
Juda door hun

op die schoonheid en helpt hem dus in het op-
voeren van zijn geest naar God!

Altijd is het weer de vrouw die helpt, zij
die geschapen is om een hulpe te zijn voor den
man! Zij, die gebouwd is uit datgene wat den
man ontomen werd! En in die levensverrijkende
onmisbaarheid moet zij worden gewaardeerd, al
spuurt ze nog zoo tegen. Zoo en niet anders!
Dwaasheid is het, dat er nog Feministen zijn, die
spreken willen van een algeheele gelijkheid van
man en vrouw. Wie zoo gaat redeneeren, ont-
vangt het vernietigend oordeel van Oscar Schmitz:
„Niemand kan ontkennen, dat de individuele pre-
staties der vrouw in kunst en wetenschap, hoe
gaarne men die ook erkennen wil, met een gerust
hart uit de geestesgeschiedenis der menschheid ge-
schapt kunnen worden, zonder deze ook maar in
het minst te veranderen!"

Waarom komt men toch niet tot een werkelijk
wezensinzicht van man en vrouw? Ach ten dien
opzichte waren de middeleeuwen zooveel rijker dan
onze tijd; want in dien tijd vervulde de religie een
veel omvattender plaats in het leven. De wereld
was den menschen toen voorwerp van geloovige
aanschouwing, en voorzover de wereld juist werd
gezien, openbaarde zij haar innerlijkheid met veel
helderder intuïtieve zekerheid. Toen was het we-
zensverschil van man en vrouw ook niet aan-
vechtbaar. Het dogmatisch Feminisme is veel later
opgekomen, en stamt evenals democratie en socia-
lisme, uit den tijd van het alles nivelleerend ma-
terialisme. En het materialisme onderscheidt geen
innerlijkheid, zelfs niet naar uiterlijke wezensver-
schillen, iedere zedelijke waardeering houdt het
voor willekeur!

Het materialisme heeft natuurlijk wel eenige ver-
schillen móeten zien, maar het zag er allerminst
den dieperen zin van: daarom oordeelde het ook
dat deze verschillen van weinig beteekenis waren.
En dat materialisme werkt nog duchtig na! Won-
derlijk, en dat in een tijd als de onze van psycho-
analyse, van karakterologie, van graphologie, van
psychognomie, die toch willen inzien dat het uiter-
lijke het innerlijke uitbeelden wil! In onzen tijd
zal men de verhouding van lichaam en ziel toch
wel beter willen gaan zien, men moet toch beseffen,
dat het lichaam de buitenzijde is en de ziel
de onzichtbare binnenzijde van één en hetzelfde
wezen! Daarin wordt de werkelijkheid veel beter
begrepen, maar het materialisme is nog lang niet
dood, telkens treedt het het idealisme brui in
den weg. Daarom zal de erkenning ook zoo moei-
lijk doorbreken, dat de manlijke ziel uit het den-
ken leeft, maar de vrouwelijke ademt uit het
beginsel der liefde. Toch is dat de rijke zin van
het leven. En het wil mij voorkomen, dat deze
dichterlijke rijkdom des levens het schoonste kan
opbloeien, wanneer men onze jongens en
meisjes in de puberteitsperiode groot-
tendeels gescheiden houdt. Het meisje ont-
vangt vroeger dan de jongen haar harmonische
zielerijpheid, en zoo, in de rust van haar verkregen
evenwicht moet zij, als een wondernieuwe wel-
daad den jongen man tegentreden als behoedster

God niet in weduwschap worden gelaten. De onder-
gang der beide rijken wordt dus vergeleken met een
geraken in weduwschap — want het volk,
dat immers zoo menigmaal als de bruid of vrouw
des Heeren wordt aangeduid, is toen als het ware
zijn Man kwijt geraakt. Maar in dien staat zal het
niet blijven: in het volgende vers wordt het aldus
opgewekt om het land der ballingschap te verlaten:
„Vliedt uit het midden van Babel en redt een iegelijk
zijne ziel (vgl. ook 50:8); wordt niet uitgeroeid
in hare ongerechtigheid, want dit is de tijd der
wraak des Heeren, die haar de verdienste be-
taalt". Is het niet buitengewoon merkwaardig, dat
ook hier alweer Israël en Juda naast elkaar worden
genoemd? Het schijnt wel alsof de profete zich al
van tevoren beijvert om het misverstand af te
snijden, dat in later tijd is opgekomen, alsof de
beloften voor de Tien Stammen niet in den terug-
keer uit de Babylonische ballingschap vervuld zijn
en op een ander, later tijdstip betrekking zouden
hebben.

In 51:34 wordt Juda sprekende ingevoerd met
de klacht, dat Nebukadrezar als het een of ander
onverzadelijk monster, een draak, het heeft ver-
slonden. Daarop wordt dan in vs 36 de Goddelijke
belofte gegeven, dat de Heere Juda's twistzaak
zal twisten; eene gedachte die dan in de verdere
verzen wel uitsluitend naar deze zijde wordt uitge-
werkt, dat Babels ondergang wordt aangekondigd,
maar waarin toch tegelijkertijd de veronderstelling
van Juda's verlossing en herstel ligt opgesloten.

In 51:45 hooren we eene soortgelijke opwekking
om Babel te verlaten als in 50:8 en 51:6: „gaat
uit mijn volk, uit het midden van haar, en redt een
iegelijk zijn ziel, wegens de hitte van den toorn
des Heeren".

Eindelijk in 51:50 wordt insgelijks het volk
des Heeren toesproken, thans met eene zegs-
wijze die ongetwijfeld sterk herinnert aan Jer.
31:2, „gij ontkomenen van het zwaard". De bal-
lingen die zich in Babel bevinden zijn inderdaad
ontkomen aan het zwaard, dat bij Jeruzalems ver-
overing door de Chaldeeën zoo fel heeft gewoed.
En deze worden ook hier aangespoord om onver-

van het diepste geheimenis des levens. Daarom ver-
acht het christelijk denken ook iederen modernen
eisch van een vulgair-kameraadschappelijke om-
gang van jonge menschen in de rijpende, de moei-
lijkste periode van het leven!

Alleen door haar priesterdom is de vrouw aan
den man volkomen gelijkwaardig, ja daar waar
dat zich in zijn volkomen vorm openbaart, is de
man geneigd om met eerbied voor de vrouw te
buigen. Gelukkig is de verhouding van man en
vrouw er nog altijd één van zuivere echte roman-
tiek, ontroerend, bezielend, in elk menschelijk we-
zen diep verankerd. De negentiende eeuw heeft
gemeend aan den mensch deze romantische bele-
ving te moeten ontnemen, want die tijd is vol ge-
weest van ongeoorloofd rationalisme en van op-
standigheid tegen het leven en tegen God. Bitter-
heid heeft er toen geheerscht, denk maar eens
aan Ibsen toen hij „Nora" schreef. Gode zij dank,
heeft de christelijke wereldbeschouwing zich aan
deze levensverarming niet schuldig gemaakt, maar
het wezensverschil tusschen man en vrouw dank-
baar aanvaard. Maar dat alles gedooft dan ook
niet te spreken van kameraadschap tusschen man
en vrouw! Kameraadschap bestaat tusschen vrien-
den, de grootere fijnheid van het vrouwelijk gevoel
is op den toon van kameraadschap in het geheel
niet ingesteld. Gij begrijpt waar ik in onzen tijd op
doel! De man moet het maar weten of hij de vrouw
van haar priesterdom durft berooven. En als de
vrouw daaraan werkelijk gaat toegeven valt zij
van haar hooge voetstuk neer.

Haar hoogen stand te bewaren is voor de vrouw
in onzen tijd zeer moeilijk. Want de „moderne"
vrouw is nu eenmaal een andere. „In früherer Zeit
mag es gute und böse, alte und junge Frauen ge-
geben haben — es gab aber keine „moderne"
Frau!" De vrouw van heden leeft veel zelfstan-
diger dan de vrouw van vroeger. De vrouwen
vereenigen zich in een rechtsverband waartegen-
over de mannen het noodig oordeelen zich ook in
een rechtelijk verband aan te scharen. Uit deze
grootere zelfstandigheid zouden groote voordeelen
gewonnen kunnen worden. De „manlijke" wereld
heeft zelve meer dan ooit behoefte aan de vrouw.
De rede zonder de liefde verarmt! Zal de
vrouw nu haar eigen weg vermogen te vinden,
een ander en hooger ideaal weten te grijpen dan
te streven naar gelijkheid aan den man? De rech-
ten van den man zijn van anderen aard dan de
rechten der vrouw. En voor het werk dat in de
wereld te doen valt, heeft de man een andere taak
dan de vrouw! Practisch zijn wij aan een arbeids-
verdeling voor man en vrouw in het sociale leven
nog niet toegekomen. Het Feminisme is daar ook
nog ver vandaan. De positie der vrouw is een
totaal andere dan voorheen. Wanneer het Femi-
nisme allereerst een oeconomische onafhankelijk-
heid van de vrouw beoogt, een algeheele onaf-
hankelijkheid ook van de gehuwde vrouw ten op-
zichte van haar man, draagt het een onchristelijk
en daarmede een onwezenlijk karakter. Maar er is
ook een andere mogelijkheid. Zeer terecht is Prof.
Aengenent van oordeel dat in den socialen

wijld en zonder dralen Babel te verlaten: „gaat
weg en blijft niet staan; gedenkt des Heeren van
verre en laat Jeruzalem in ulieder hart opkomen."
De woorden in het volgende vers zijn woorden van
de ballingen. Onze Statenvertaling heeft daarom
ingelast, wat in het oorspronkelijke niet staat:
„gij moogt zeggen". In die woorden herinneren
dan de ballingen aan den smaad en de schande die
over hen is gekomen, doordat vreemden, heidenen,
den tempel des Heeren hebben betreden. En daar-
op volgt dan ook weer de ondergang van Babel.

Gelijk men ziet, wordt in de verkondiging van
Babels vernedering aldus een niet onbelangrijke
plaats ingeruimd aan de voorzegging van Israël's
herstel.

En hiermede zijn we aan het einde van onze
behandeling van den profeet Jeremia gekomen.
Wanneer we over heel zijn profetische werkzaam-
heid nog eens een terugblik werpen, dan zien we
dat hij in den aanvang zich met de belofte van
herstel meer in het bijzonder richt tot de Tien
Stammen — echter niet zoozeer, voor zoover ze in
ballingschap zijn weggevoerd, als wel voorzover
ze nog in Kanain waren achtergebleven; eene pro-
fete, die vooral hierdoor van bijzondere beteekenis
is, dat ze een tijd in uitzicht stelt, waarin de ark
des Heeren en dus de geheele Oud-Testamentische
schaduwdienst geen waarde en beteekenis meer
zal hebben. Voor Juda heeft hij bijna nitsluitend
de dreiging, hoewel van tijd tot tijd een enkele
lichtstraal door de sombere wolken breekt. Doch
als het moment gekomen is om in preciese bewoor-
dingen aan te geven wie het Goddelijk oordeel
voltrekken zal, om dien van God geroepen scherp-
rechter als het ware met den vinger aan te wij-
zen: Babel —, dan klinkt ook tegelijkertijd de hoop-
volle toezegging, dat deze nieuwe, geweldige we-
reldmacht slechts een beperkten tijd de heerschappij
zal voeren, niet langer dan zeventig jaren, en dat
dan met den ondergang van Babel Israël's herstel
gepaard zal gaan. Uit den tijd rondom de belegering
van Jeruzalem dagteekent een geheele verzameling
Godsspraken waarin dat herstel van Israël in
schoone kleuren wordt geschilderd. En wat daarbij

arbeid het zwaartepunt van de vrouwenbeweging
moet worden gezocht. Hier ligt immers een breed
en onafzienbaar veld van werkzaamheid. De er-
kenning van het wezensverschil tusschen man en
vrouw opent ons oog voor de werkelijkheid waarin
wij leven: tot nu toe hebben de manlijke eigen-
schappen in Staat en Maatschappij de hoofdrol ver-
vuld. Wat is nu het goed recht der vrouwenbewe-
ging? „Dat aan de vrouwelijke eigenschappen naast
de manlijke een breedere plaats worde ingeruimd,
niet om deze laatste te verdringen, maar om met
de manlijke eigenschappen harmonisch samen te
werken tot verbetering en verheffing eener maat-
schappij, die voor de helft uit mannen en voor de
helft uit vrouwen bestaat". Deze woorden van
Pater van den Tempel vinden weerklink in het
christelijk hart. Want naar het woord van Nemilow
is de biologische belasting van de vrouw zeer
veel zwaarder dan van den man, waarom ons ge-
rechtigheidsgevoel ons zegt, dat wij in de maat-
schappij hebben te zoeken naar verhoudingen waar-
in het voor de vrouw zoo gemakkelijk mogelijk
wordt gemaakt, haar biologisch juk, dat in haar
periodisch leven tot uiting komt, te dragen. De
opleiding onzer jonge meisjes moet daarom veran-
derd worden. Want ze is bijna uitsluitend gericht
op onafhankelijk oconomisch bestaan, met mis-
kenning van het lichamelijke en geestelijke leven der
jonge vrouw. Echt vrouwelijke beïnvloeding van
het culturele leven zou de overwinning kunnen
brengen op het pessimisme in leven en litteratuur.
Het zedelijk handelen kan door de vrouw beter
worden beveiligd, omdat zij grooter ontvankelijk-
heid bezit voor zedelijk-religieuze en aesthetische
waarden.

Alzoo is de handhaving van het geslachtskarakter
de eenige basis waarop de ontwikkeling der volks-
kracht kan worden verkregen, het arbeidsterrein
zal naar den karakteraanleg moeten worden ver-
deeld! Wordt deze eisch in onzen tijd met alle
kracht gesteld tot opbloei eener christelijke cultuur!
Dan wordt het wezensverschil van man en vrouw
ook erkend als de volstrekte voorwaarde voor hun
wezens-eenheid in het organisch verband van den
gehuwden staat!

Dr C. J. HONIG.

UIT DE HISTORIE

Moedertje De Rochemont.

Nog steeds praat men elkander na, dat het Reveil
een bij uitstek aristocratisch verschijnsel is ge-
weest, dat in de salons van den deftigen stand
hoogtij vierde. Reeds meermalen heb ik het ge-
waagd hieromtrent twijfel te opperen. De Opwek-
king toch vond van meetaf ook aanhangers onder
de kleine luyden. Denk slechts aan de Bijtjes van
Kattenburg in Amsterdam en aan de greinen en
letterzetters te Leiden. Op de conventikels van Le-

dan vooral opvallt is, dat dit herstel inderdaad een
herstel van Israël is, niet slechts van Juda al-
leen, maar van geheel Israël, de Tien Stammen
daarbij inbegrepen. Beide tezaam zullen ze uit de
ballingschap, waarin ze de een vroeger, de ander
later verstooten zijn, in het land der vaderen mogen
terugkeeren. Daarnevens hebben we nog eene an-
dere verzameling, die meer in 't bijzonder over
Babels val handelt, maar waarin toch ook Israël's
herstel als daarmee gepaard gaand en daardoor
mogelijk gemaakt verkondigd wordt. Ook dan, als
een herstel van Juda en de Tien Stammen tezaam.

Naast deze profete van Israël's herstel in nation-
alen zin, die in den terugkeer uit de Assyrisch-
Babylonische ballingschap zijne vervulling gevon-
den heeft, vinden we bij Jeremia ook de aankondi-
ging van den Messias. Wij vinden Hem voorzegd
als de Rechtaardige Spruit uit het huis
van David, als den toekomstigen koning
David. Deze Messiaansche profete staat soms
midden tusschen de voorzegging van Israël's nation-
aal herstel in. Dat beteekent niet dat beide chrono-
logisch samengaan. Dat beteekent slechts dat
zooewel de eene als de andere heilsbelofte in de
toekomst zal vervuld worden. En, gelijk de profeet
reeds in den beginne heeft mogen ontsluiten dat
er een toekomst te wachten is, waarin de geheele
Oud-Testamentische ceremoniën-dienst verdwijnt,
zoo spreekt hij ook in 's Heeren naam van het
Nieuwe Verbond, dat zich niet meer door
een bindenden band van uiterlijk karakter (de nation-
aliteit) onderscheidt, maar door een zuiver inner-
lijken band (het inwendig werk Gods in de men-
schenziel). Hoe ver is men verwijderd van de
grootsche Godsgedachte, welke in deze uitspraken
wordt geopenbaard, wanneer men thans weer naar
een nationaal herstel van Israël uitziet, dat met
de glorierijke Koningsheerschappij van den Messias
wordt in verband gebracht!

G. Ch. AALDERS.